

Abant Sosyal Bilimler Dergisi

Journal of Abant Social Sciences

2023, 23(2): 753-771, doi: 10.11616/asbi.1207641

Modernist Hareketler ve Türk Aydınları: Nüdzizm Örneği (1931)

Modernist Movements and Turkish Intellectuals: The Example of Nudism (1931)

Hümevra TÜREDİ^{ID}

Geliş Tarihi (Received): 20.11.2022

Kabul Tarihi (Accepted): 23.04.2023

Yayın Tarihi (Published): 31.07.2023

Öz: 19. yüzyılda Rönesans, Reform, Aydınlanma ve Sanayileşme gibi gelişmelerin neticesinde ortaya çıkan Modernizmin beraberinde getirdiği sorunlar, insanların yeni yaşamlarını anlamlandırmak için farklı akımlar başlatmaları sonucunu doğurur. Fovizm, Kübizm, Fütürizm, Konstrüktivizm, Nüdzizm, Bauhaus, Ekspresyonizm, Dada, Sürrealizm gibi akımlar, değişen dünyayı anlamlandırma çabaları olarak değerlendirilebilir. Aynı dönemde yükselişe geçen ulus-devletlerin, çeşitli bio-politikalarla insan bedenini kontrol etme isteği de dikkat çeker. Bu çalışmada, hem bio-politik unsurlar içeren hem de modernizme karşı gelişen Nüdzizm üzerine odaklanılmış ve Nüdzizm bağlamında Türk aydınlarının 20.yüzyılın başındaki değişen modernizme yönelik aldığı tutum değerlendirilmiştir. Çalışmanın araştırma sorusu şöyledir: "20.yüzyılın başında Avrupa'da ortaya çıkan Nüdzizm hareketi karşısında Türk aydınları ne düşünmüşlerdir?". Bu amaçla, Cumhuriyet gazetesinde 1931 yılında dönemin otuz Türk aydınıyla yapılan bir anket, söylem analizi yöntemiyle incelenmiştir. İnceleme sonucunda, dönemin aydınlarının Nüdzizmi şekilsel olarak değerlendirdikleri anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa, Batılılaşma, Cumhuriyet, Modernizm, Nüdzizm.

&

Abstract: Modernism, which emerged as a result of developments such as Renaissance, Reformation, Enlightenment, and Industrialization, causes radical changes in people's lives. Movements such as Fauvism, Cubism, Futurism, Nudism, Bauhaus, Dada, and Surrealism can be considered as efforts to make sense of this new world. The rise of the nation-state and its desire to control human bodies turn the attention to Nudism. This study evaluates the attitude of Turkish intellectuals toward the changing modernism of the early 20th century through Nudism. The research question is as follows: "What attitude did Turkish intellectuals take against Nudism?". For this purpose, a survey made in 1931 with thirty Turkish intellectuals of the period in Cumhuriyet newspaper was analyzed by discourse analysis method. It was understood that Turkish intellectuals approached the problems of modernism superficially.

Keywords: Europe, Westernization, Republic, Modernism, Nudism.

Atıf/Cite as: Türedi, H. (2023). Modernist Hareketler ve Türk Aydınları: Nüdzizm Örneği (1931). *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(2), 753-771. doi: 10.11616/asbi.1207641

İntihal-Plagiarism/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/asbi/policy>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University, Since 2000 – Bolu

¹ Dr., Hümevra Türedi, Milli Eğitim Bakanlığı, humevraturedi@hotmail.com.

1. Giriş

19. yüzyılda başlayan modernizm; Avrupa'nın Rönesans, Reform, Aydınlanma ve Endüstrileşme aşamalarından geçerek ulaştığı bir dönem olarak ifade edilebilir. Modernizm; geleneği zamanın koşullarına uyarlayarak, kapitalizm ile ilintili yeni bir dünya anlayışı geliştirir (Demirok 2017:2). Dolayısıyla modernizmi tanımlayan en önemli unsur "düzene karşı duyulan öfke" olarak ifadelendirilebilir (Şimşek, 2010: 19). Ancak karşı olunan geleneksel düzen yıkılmış olsa da, modernizmin getirdiği yeni düzende de sorunlar bitmiş değildir.

Modernizmin doğuşuna öncülük eden sanayileşme/endüstrileşme çağının getirdiği etkiler özellikle 20.yüzyılın başlarında şiddetli bir biçimde hissedilmeye başlanır. Sanayileşme nedeniyle, demografik yapılar alt-üst olmuş, düzensiz ve plansız kentleşmeler başlamış, kitlesel toplum hareketleri ortaya çıkmış, "kapitalist dünya pazarı" gibi kavramlar konuşulur olmuştur (Berman, 1999: 28). Modernizm; metropole dönüşen şehirler, fabrikalar, insanların sefaleti, üretim toplumundan tüketim topluma geçiş gibi pek çok özelliği içinde barındırır hale gelmiştir.

Modernleşmenin getirdiği sorunlara yönelik cevapların temelinde ise *özgürleşme* düşüncesinin yer aldığı görülür. 20.yüzyılın başında sanatta, mimaride ve düşüncede; kalıpların kırılması ve özgürleşme eğilimi, Endüstri Devrimi'nin bir sonucu olarak da değerlendirilebilir. Bu bağlamda, endüstri çağının sadece üretim ve fabrikalaşmadan ibaret olmadığını, yeni bir düşünce sisteminin doğuşuna öncülük ettiğini söylemek gerekir. Kendisini doğadan, kalıplardan, kurallardan, Viktoryan anlayıştan ve erkek egemenliğinden özgürleştirmeye çalışan bir anlayış, 20. yüzyılın başlarında ivme kazanır. 1910'lar ve İkinci Dünya Savaşı arasındaki bu dönem; Fovistler, Sürrealistler, Kübisler, Konstrüktivistler, Dadacılar, Nüdistler, Fütüristler, Nabililer, Bauhaus gibi özgürlükçü akımlarla büyük bir hareketlilik yaşamıştır. Bu dönemde yaşanan bahsi geçen hareketlilikler, modern yaşamın sıkıntılarını yaşayan insanların kendilerini ifade etme biçimleri olarak okunmalıdır. Zira modernizm hem olumlu manada gelişimi hem de bu gelişimin getirdiği sancuları kendi içerisinde barındırmıştır (Köksal, 2019: 243).

Bahsi geçen tüm bu hareketler arasından, Nüdzizm bu çalışmanın odak noktası olmuştur. Şehirleşmenin ve fabrikalaşmanın neden olduğu sıkıntılara insan bedeni üzerinden verilen en çarpıcı tepkilerden biri olarak ortaya çıkan Nüdzizm, Sylt adası örneğinde olduğu gibi bugün dahi etkisini sürdüren bir akımdır (Krüger, 1991: 152). Bu bağlamda, Nüdzizm'i 1920'li ve 30'lu yılların en dikkat çeken akımlarından biri olarak tanımlamak yanlış olmayacaktır. Zira bu dönem aynı zamanda ulus-devletlerin yükselişte olduğu, iktidarların bio-politik anlayışla hareket edebildiği bir zaman dilimidir. Nüdzizm; öjenizm, bio-politik ve modernizm gibi hususlarla yakın ilintisi konunun önemini artırmaktadır. Nüdzizm'in de dahil olduğu Avrupa'daki bu değişimin, Türk modernleşmesinin en hızlı yaşandığı Cumhuriyet'in erken dönemine ne yönde etki ettiğini bulmak; Cumhuriyet aydınlarının Batı'daki gelişmeleri ne oranda takip ettiği, ne oranda benimsediği, ülkedeki bio-politik uygulamalar konusunda bilgilendirici olacaktır. Bu bağlamda, çalışmanın araştırma sorusu "20.yüzyılın başında Avrupa'da ortaya çıkan Nüdzizm hareketi karşısında Türk aydınları nasıl bir tavır takınmıştır?" şeklinde ifade edilebilir. Böylece Nüdzizm örneğinde, modernizmin bu farklı biçimlerini Türk aydınlarının ne şekilde algıladığı anlaşılabilir. Türk aydınlarının modernist mantığı yakalaması sorunsalı daha iyi kavranabilir ki bu durum ülkede yapılan ya da yapılamayan reformalara ve bio-politik uygulamalara ışık tutabilir. Dolayısıyla Türk düşünce tarihinin evrimi, 20.yüzyılın erken dönemleri için anlamlandırılabilir. Bu noktada, 20.yüzyılın başındaki Nüdzizm anlayışı ve bu anlayışın Türk aydınları üzerindeki etkileri konusunda literatürde herhangi bir çalışmaya rastlanmadığını belirtmek gerekir.

Bu araştırma sorusuna cevap bulabilmek adına, 1931 yılında Cumhuriyet gazetesi tarafından dönemin Türk aydınları ile yapılan bir anket, söylem analizi yöntemiyle incelenmiştir. Ankete 30 kişi katılmıştır ki bu kişilerin arasında Reşat Nuri Güntekin, Selim Sırrı Tarcan, Nazım Hikmet, Peyami Safa, Sabiha Sertel, Aka Gündüz, Halit Ziya Uşaklıgil, Vecihi Hürkuş, Mazhar Osman gibi döneme ve hatta sonraki dönemlere de etki eden simalar yer almıştır. Bu kişilerden çoğunun hem iktidar kanonu içerisinde yer almaları hem de toplumu yönlendirecek konumda olmaları, o dönemde Batı'da cereyan eden fikrîsel değişim konusunda ne düşündüklerini önemli hale getirmektedir.

1. Literatür

2.1.Modernizm, Ulus-Devlet ve Beden Politikaları

Avrupa'da modernizmi hazırlayan yol; Rönesans, Reform, Aydınlanma ve Endüstrileşme gibi önemli aşamalardan geçer (Becer, 2016: 14). Ancak modernizmi tetikleyen belki de en önemli aşamanın endüstrileşme ile geldiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Zira Endüstri Devrimi öncesinde insan, toprağa bağlı yaşayan ve bastığı yere ait kültürü benimseyen bir varlıktır. Ancak endüstrileşme ile başlayan şehirlere göç, tarımcılık kültürünü temellerinden sarsar. İnsan topraktan ayrılarak, büyük yığınlar halinde kentlere yerleşir. Fabrikalarda çalışır, dükkanlardan alışveriş yapar. Küçük tezgahında kumaşını dokuyan, yıllık yiyeceğini eken-biçen, kısacası pek çok ihtiyacını köyünde kendi üretmeye çalışan insan profili azalır ve *tüketim toplumu* oluşur. Tüketme ve yeniden üretme mantığı üzerine kurulan bu yeni sistemin, bir anlamda modernizmin ekonomik ayağını oluşturduğunu söylemek yanlış olmaz (Şimşek, 2010: 7).

Sosyal konutları, marketleri, otomobil yolları, yüzme havuzlarıyla Avrupa kentlerinde yeni bir yaşam tarzı oluşur. Tüketim kültürüyle bezeli kentlerde, yeni yaşam düzenine anlam vermeye çabalayan insanlar, eski düzenin bağlılıklarından kendilerini kurtarmaya çalışır (İpşiroğlu ve İpşiroğlu, 2017a). Ancak aynı zamanda modernizmin getirdiği sıkıntılarla da uğraşmaktadırlar. Bu dönemde, özellikle de yaşanan büyük savaşın etkisiyle; eski değerler sorgulanmış, fiziksel koşullar değişmiş, siyasal sistemler altüst olmuştur (Kayserilioğlu, 2017). Yine bu dönemde, ortaya çıkan endüstrileşme ve kentleşme karşısında hayatı yeniden anlamlandırmaya yönelik bitmek tükenmek bilmeyen tartışmalar, yenilik arayışları, eskiye başkaldırı ve çatışma hakimdir. Kısacası, 20.yüzyılın başında oluşan tüm bu bilimsel, teknik-endüstriyel, kültürel ve siyasal değişimler; yeni değerler sisteminin oluşmasına neden olur.

Bu yeni dönemin en önemli özelliği *özgürleşme* kavramı üzerinden anlatılabilir. Sanat alanında ortaya çıkan özgürleşme hareketi, diğer alanlardaki özgürleşme hareketleriyle birlikte ya da onları etkileyerek devam eder. Örneğin, kadınlardaki özgürleşme özellikle kıyafet, makyaj, saç gibi görseleliğe ve evlilik hayatına yöneliktir (Vigarello, 2013). Bundan başka, edebiyatta Fütüristler kendilerini dil bilgisi kurallarından özgürleştirmeye çalışırlar (Cebe, 2014: 313; Ayaydın, 2016: 191). Nüdistler, kendilerini kıyafetlerden özgürleştirirken; Bauhaus süslemeden özgürleşmiş tasarımlar üretir (Morris, 2009; Kantoğlu, 1982: 45; Biçer, 2006: 37). Bu dönemdeki tüm özgürleşme hareketlerinin, birbirlerini tetikleyen ve geliştiren bir yapıda evrildikleri söylenebilir. Makineleşme ile gelen toplumsal ruhsuzlaşmaya karşı yeni bir anlayış geliştirilmeye çalışılır ve bu yeni anlayış, kentte sıkışan insanı kurtarmayı amaçlar (Kayserilioğlu, 2017: 102). Yeni dönemde özellikle Almanya'nın öncü rol üstlendiğini söylemek yanlış olmayacaktır (Becer, 2016: 28, 34). Rusya, Hollanda, İtalya, Polonya, Çekoslovakya, İsviçre, Fransa, Avusturya ise farklı modern düşüncelerin etkileşim alanı olurlar (Kinross, 1997: 85).

Bu dönemde, Darwinizm ve Sosyal Darwinizmin beden ve beden sağlığı üzerindeki iddiaları, Batı toplumlarını derinden etkiler (Körlü, 2015: 8-10). Herbert Spencer'in (1820-1903) ortaya koymuş olduğu Sosyal Darwinizm, evrim anlayışını biyolojik alandan çıkarıp sosyal olana uygularken, iktidarların güçlü ve sağlıklı toplum isteği devlet politikası haline gelmeye başlar (Şenel, 1984: 30). Hayatta kalan bireylerin, türün en güçlüleri olduğu yönündeki Sosyal Darwinci düşünce, zayıf ve hastalıklı bireylerin toplumda azalması gerektiği fikrini yaygınlaştırır (Doğan,2003: 42). Bedenin politik bir nesne haline gelmesi hakkında Foucault'un tespitleri bu noktada kayda değerdir. Bio-politik kavramını ortaya atan Foucault'a göre "artık savaş anlamında çarpışma değil, biyolojik anlamda mücadele vardır" (Foucault, 2002: 91; Gambetti, 2009). Foucault, bu biyolojik mücadelenin sanayi toplumuna geçiş süreciyle başladığını düşünmektedir (Boyne, 2009: 162). Bu noktada, modernizm ile bio-politikalar arasındaki ilinti ortaya çıkmaktadır. Sanayileşmenin ortaya çıkardığı hızlı kentleşme, üst-orta ve alt sınıfları şehirlerde karşı karşıya getirmiş, özellikle alt sınıfların sağlık sorunları ve hijyen konusundaki eksiklikleri, üst ve orta sınıfları endişeye sevk etmiştir (Childs, 2001:1). Zira salgın hastalıklar ve sağlıklı iş gücüne olan ihtiyaç alt-sınıflara yönelik beden politikalarını önemli hale getirir. İnsan bedenlerinin güçlendirilmesi halinde, çalışma hayatında üretimin daha güçlü hale geleceğinin düşünülmesiyle, modern dönemlerde insan ve insan bedeni, iktidarların politikalarıyla kontrol edilen ve edilmesi gereken bir nesne haline gelir (Gambetti, 2009: 153). Foucault, bio-

politikanın hem insan bedenini güçlendirme ve yaşatma hem de zayıf olanı öldürme şeklinde tezahür edebileceğini bildirmektedir (Koç, 2018: 217). Bu bağlamda, nüdizmin pozitif bir biyolojik-tıbbi hareket olduğu düşünülebilir ki zira nüdist hareket insan bedeninin güçlenmesi, güneş ışığının yaydığı sağlıktan yararlanılması ve bu nedenle giysilerden arınması gerektiğini söylemektedir.

Yine bu dönemde öjenik düşüncelerin de yükselişe geçtiği, ulus-devlet mantığı çerçevesinde kendisine yer bulduğu görülür (Alemdaroğlu, 2015). Sanılanın aksine öjenik düşünce Almanya dışında, İngiltere’de doğar (Körlü, 2015: 30). Örneğin, 1907 yılında İngiltere’de amacı öjenik düşünceyi yaymak olan Öjenik Eğitim Topluluğu kurulur. Ayrıca 1912 yılında ilk uluslararası Öjenizm Konferansı yine İngiltere’de düzenlenmiştir. Bedensel olarak zayıf ve güçsüz olanların, zamanla Avrupa ırkını zayıflatarak Batı medeniyetinin çökmesine neden olacağı ihtimali üzerinde durulur. Bundan başka, 1909-1968 yılları arasında *Eugenic Review* isimli bir dergi de çıkarılır ki, bu öjenik çalışmaların dönemin önemli kesimlerinden destek aldığı görülür (Mazumder, 2000).

Bu noktada, öjenizmin sadece ırkçı ve faşist uygulamalara değil, aynı zamanda sağlık politikalarının olumlu yönde değişmesine de neden olduğunu söylemek gerekir. Başka bir ifadeyle, ırkın mükemmelleştirilmesi için iktidarlar tarafından uygulanan bio-politikaların, tıbbın ilerlemesine yardımcı olduğu görülür. Örneğin, kalıtsal hastalıkları tedavi etmek için araştırmalar yapılmış, insan sağlığını güçlendirici politikalara önem verilmiştir. Bedenin sağlıklı ve güçlü olması için spor yapılması teşvik edilmiş, sağlıklı beslenme kürleri uygulanmış, kaplıcalar ve deniz banyoları gibi doğal tedavi yöntemlerinin bedene iyi geleceği düşünülmüştür (Lupton, 1995: 14). Kötü ev koşullarının iyileştirilmesi, hamilelikte iyi beslenme, alkol tüketiminin azaltılması amacıyla da çalışmalar yapılmıştır (Ladd-Taylor, 1995). Tam da bu noktada, nüdizmin kentlerde sıkışmış olan insanların sağlıklı bedenlere kavuşabilmesi amacıyla alternatif bir yol sunduğu görülür. Dolayısıyla nüdist hareket, sadece Sosyal Darwinist değil, aynı zamanda pozitif bir öjenik hareket olarak da düşünülebilir.

Özellikle 19. yüzyılda önem kazanan iktidarın beden ile ilgili politikaları, bireyin yaşamına hükmetmeye başlamıştır (Lupton, 1995: 8). Bireylerin bedensel sağlığı ulusun sağlığı ile aynı görülmüş, halkın kendisinin ve çocuklarının sağlığına dikkat etmeleri ulusal bir göreve dönüşmüştür. Vatandaşlık görevi olarak sunulan sağlıklı bedene sahip olmak, ulusun geleceği ile ilişkilendirilmiştir. Sağlıklı ve güçlü olanın hayatta kalacağı düşüncesi, bir devletin diğer devletlere oranla daha güçlü olacağı fikrini desteklemiştir (Körlü, 2015: 68). Özellikle Nazilerin iktidara gelmesiyle Almanya’da artış gösteren öjenik düşüncenin önceleri pozitif ve daha sonrasında ise negatif yönde politikalara yansıtıldığı görülür. İlk başlarda Alman halkının genetiğini “düzeltmek” amacıyla geliştirilen politikalar, sporun teşviki, annelerin eğitilmesini, yenidoğan bakımı, alkolizm, tüberküloz, kronik ya da cinsel hastalıklarla mücadele, tıbbi araştırmaları teşvik etmiştir (Lemke, 2013; Wendling, 1989).

Ernst Haeckel (1834-1919), Alfred Ploetz (1860 – 1940), Dr. Wilhelm Schallmayer (1857 – 1919) gibi uzmanlar, Alman ulusunun ırksal gelişimi üzerine çalışmış, bu konuda biopolitikalar oluşturulmasına yardımcı olmuşlardır (Körlü, 2015). I. Dünya Savaşından sonra nüfusun artması ve ailenin iyileştirilmesi konusunda endişeler mevcuttur. “Volk ohne Jugend” (Gençliği Olmayan Halk) gibi söylemler ortaya çıkmış, bu dönemde doktorlar ırkın geliştirilmesi ve halkın bedeninin iyileştirilmesi için öncüler haline gelmiştir (Wendling, 1989). Dolayısıyla nüdizm fikrini, Almanya’da ulusal bedeni yeniden şekillendirmeye yönelik eğilimin öncülerinden biri olarak görmek yanlış olmayacaktır. Naziler tarafından önceleri dışlansa da, nüdizmin sonraları kabul görmeye başladığı görülür. Zira modernleşmenin getirdiği yozlaşmanın, fiziksel ve psikolojik olarak Almanları geriletmediği düşünülmektedir. Bu yüzden nüdizm, Alman ırkının kendisini düzeltebileceği bir araç olarak anlamlı bulunur. Güneş ışığı ve hava yoluyla hastalıkları, aynı zamanda da ahlaki düzeltemeyi sağlamak amaç edinilir. Sonrasında da evlilikler yoluyla, atalarına benzeyen saf ve doğal bir ırk yaratılabilecektir (Ross, 2005).

2.2.Nüdizm

Kökeni 19.yüzyıla dayandırılabilen Nüdizm, kişilerin kıyafetten özgürleşmesini ifade eder. Ancak bu özgürleşmenin ardındaki düşünceyi iyi tahlil etmek gerekir ki zira bu hareketin Avrupa’nın içinde bulunduğu toplumsal koşulların sonucu doğduğu iyi anlaşılmalıdır. Nüdizm, 19.yüzyılın sonlarında

Almanya'da vücut bulan ve 1930'larda popülerleşen bir hareket olarak tanımlanabilir. Almanya'da, Heinrich Pudor'un (1865-1943) *Cult of the Nude* ve Richard Ungewitter'in (1869-1958) *Nakedness* (1908) adlı eserleri, bu hareketin öncü kitapları olarak değerlendirilebilir (Ross, 2005; Morris, 2009: 3). Devamında Ungewitter'in 1920'li yıllarda nüdzizm ile ilgili beş kitap daha yayınladığı görülür² (Krüger, 1991: 151). Ungewitter, 1908 yılında *Vereinigung für hygienische, ethische und ästhetische Kultur* (Organization for hygienic, ethical and aesthetic culture) adlı çıplaklar için bir kulüp de kurar ki bu kulüp 1898 senesinde Essex'de kurulan ve 50 üyeli benzer bir kulübün ardından ikinci konumdadır (Hau, 2003). Bu kulüpler zamanla çoğalır ve gelir durumuna göre ayrılmaya da başlar.

1890'lardan 1930'lara kadar Almanya'da, mükemmel sağlık ve güzellik için vücutlarını disipline etmeye çalışan insanlar görülür. Bu kişilerin sayısı her geçen gün artmaktadır. Hatta bu durumu "kişisel sağlık ve zindelik saplantısı" olarak yorumlayanlar da vardır (Hau, 2003). Saplantı olsun ya da olmasın Alman halkında meydana gelen bu eğilimin modernleşmenin sağladığı ilerlemeden ve yine neden olduğu korkulardan kaynaklandığı söylenebilir. Zira 19.yüzyıl ile birlikte Alman toplumunda zenginlik artmış, tıp alanında da önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Hastalıkları yenebilme gücünü artırmak ve vücutlarını güçlendirmek isterler. Bu amaca yönelik sunulan kaplıca banyoları ya da güneş ışığıyla yapılan egzersizler gibi birçok doğal terapi yöntemi ilgi çekmeye başlar. Bazıları vejetaryenliği tercih ederken, vücut geliştirme akımı da popüler olur (Ross, 2005; Williams, 2007). Father Kneipp'in 1921 yılından önce, açık hava banyolarıyla ilgili yazdığı kitap iki milyondan fazla satar (Park, 1990: 129). F. E. Bilz'in doğal yollardan iyileşmeye dair kitabı ise yüzden fazla tekrar basım yapar (Krüger, 1991: 142). İsviçreli fizikçi Arnold Rikli (1823-1904), göğüs iltihabına karşı kişisel olarak çıplak güneş banyosu yapılabilecek çitlerle örülmüş bir sanatoryum (1852) açmıştır ki Rikli nüdzizmin takipçisi olduğu *güneş ve ışık kültürünün* öncülerinden kabul edilir. 1882'den itibaren birçok şehir; spor sahaları, halka açık yüzme banyoları inşa ederken, bedenine güneş ışığı alabilmesi için dağlarda ve deniz kıyılarında çeşitli organizasyonlar düzenlenir. 1904 yılında, egzersiz ve açık havanın sağlıklı vücut oluşturmada en önemli ikili olduğu ve bunu giysi olmadan yapmanın faydalarını anlattığı J. P. Müller'in *Mein System* adlı kitabı 24 dile çevrilir (Krüger, 1991). 1913 yılına gelindiğinde doğal tedavi uygulayan merkezlerin sayısı 885'i bulmuştur (Krüger, 1991: 142). Muhafazakâr kesimden tepki toplasa da yine de doğal tedavi yöntemleri ve buna bağlı olan nüdzizmin popüler bir desteği oluşur (Pfister, 1990).

Böyle bir dönemde, nüdist hareketin popüler olması şaşırtıcı değildir. Bu hareket, modernleşmenin neden olduğu şehirleşmenin insan vücuduna yönelik olumsuz etkilerine dikkat çekerek, sağlıklı ve uzun yaşam için güneş ışığının önemine vurgu yapar. Nüdzizm, modernizmin tıp alanında getirdiği gelişmeleri kullanarak, yine modernizmin neden olduğu sağlık sorunlarına çözüm bulmaya çalışan bir alternatif akım olarak değerlendirilebilir (Hau, 2003: 1).

Almanya'da bu hareket tarafından yayımlanan dergilerde görünen çıplak erkek ve kadın bedenleri, bu anlayışı normalleştirirken, beden güzelliğinin önemini de gündeme taşımış olurlar. Bedensel sağlığa kavuşmak adına tavsiye edilen doğal tedaviler, nüdzizmi tetiklerken; nüdzizm de bu doğallık anlayışını tetiklemektedir. Yine Almanya'daki *Bildungsbürger* adı verilen eğitilmiş üst sınıf arasında daha çok popüler olan nüdzizm, daha sonra alt sınıflara da yayılmaya başlar (Krüger, 1991: 138).

1924 yılında güneş, doğa ve insan sağlığı arasındaki ilişkiyi irdeleyerek nüdzizmi öne çıkaran *Der Mensch und die Sonne* (*Man and Sunlight*) adlı bir kitap yayımlanır. Alman Hans Suren tarafından yayımlanan bu kitap, ilk yıl 250.000 nüsha satar. Kitap, İkinci Dünya Savaşı sonuna kadar da her yıl basılmaya devam eder. Suren'in kitabı Almanya'dan sonra 1927 yılında İngiltere'de yayımlanarak, bu ülkede de nüdist hareketin öncülüğünü yapar (Hau, 2003; Morris, 2009: 2-3). Sonrasında 1930'ların İngilteresinde, nüdist hareketle anılan *Diogenes Sun Club* ve *Sun Bathing Society* adlı topluluklar kurulur. Güneş ve açık havanın

² Nackt (1909), Kultur und Nacktheit (1911), Nacktheit und Kultur (1913), Nacktheit und Aufstieg (1919) ve Nacktheit und Moral (1925). Her biri yüz bin kopyadan fazla satan bu kitaplarda Ungewitter'in doğada ya da masasında çalışırken kendi çıplak fotoğraflarıyla yayınladığı bu kitaplar Almanya için hem skandal hem de merak kaynağı olurlar (Krüger, 1991: 151)

vücuda yararlı olduğu düşüncesi İngiltere’de çabuk yankı bulmuş, açık hava okulları kurulmuştur. Yine bu dönemde nüdizm düşüncesini savunan dergiler ve kitaplar da yayımlanır³ (Morris, 2009: 2-3).

Nüdistler, doğal dünya ile fiziksel ve ruhsal olarak sağlıklı bir ilişki sürdürmenin yolunu bulduklarını düşünürler. Beden ve doğa arasındaki ilişkiyi kavramsallaştırmaya ve anlam yüklemeye çalışırlar (Morris, 2009: 2-3). Hans Surèn, kitabında doğaya ve dolayısıyla insan bedenine uygun olmayan tedavi şekillerini eleştirerek, güneş ışığı ve taze havanın insan vücuduna olumlu etkisinden bahseder. Doğada çıplak olarak yaşadığı deneyimleri anlatan Suren, kıyafetlerin doğa ile olan bütünleşmeye bir engel olduğunu ileri sürer (Toepfer, 2007; Morris, 2009: 6). Ona göre insanlar giyinik doğmazlar, giyinme onlara sonradan öğretilmiştir. Dolayısıyla insanların giyinik olmadıkları zaman da birbirlerine temiz düşüncelere bakması gerektiğine inanır (Krüger, 1991: 145).

Nüdistlerin özellikle Albercht Husserl (1859-1938) ve Martin Heidegger’ın fikirlerinden etkilendiği iddia edilir (Simmel, 1997). Zira iki düşünür de “burjuva medeniyetini” eleştirmektedir. Modernitenin hedefsizliğinden şikâyet ederek, modernliğin bir değerler kümesine sahip olması gerektiği inancındadırlar (Feenberg, 2005). Burjuvanın zevkine, menfaatine ve isteğine göre kurulan şehirler, yine burjuvanın kazancına hizmet etmektedir. Buna göre insanlar, kendi doğalarına aykırı bir şekilde güneş ışığından uzakta kapalı alanlarda para kazanmak için çalışırlar. Bu bakımdan şehir hayatı, insanı kısıtlamakta ve ulusların fiziksel anlamda düşüşe geçmesine neden olmaktadır (Simmel, 1997: 178; Burt, 1998). Medeniyetin yükselmesine rağmen bireyin fiziksel olarak güçsüzleşerek düşüşe geçmesinin engellenmesi gerektiğine inanırlar. Bu noktada, nüdist öncülerden Richard Ungewitter’ın kent yaşamı ve şehirleşmeye karşı olduğunu hatırlatmak gerekir (Hau, 2003)

Nüdistlere göre çıplak olmak ve doğa ile bütünleşmek, yalnızca kişisel gelişim için değil, aynı zamanda toplumun gelişimi için de önemlidir. Doğayla iç içe daha fazla zaman geçirmenin bir sonucu olarak, bireyler içgüdüsel vücut ritimlerine uyum sağlayacak; böylece daha iyi, daha uyumlu ve daha az yozlaşmış bir toplum ortaya çıkacaktır. Toplumsal huzurun sağlanmasında, çiftlerin ya da ailelerin birbirlerini hiçbir şey saklamadan görmeleri de etkilidir (Pile, 1996; Butler ve Parr, 1999).

Bu mantık çerçevesi içinde Almanya’da başlayan nüdizm, zamanla İngiltere ve sonrasında diğer Avrupa ülkelerinde de yaygınlaşır. 1929 yılında ilk defa Amerika’da görülür (Krüger, 1991: 136). En fazla Almanya’da yaygınlaşmasının nedeni, Sosyal Darwinizm’in ülkedeki güçlü konumu olarak gösterilebilir. Buna göre en güçlü olan hayatta kalacaktır ki bu güç de beden sağlığı ile ilintilidir. Dolayısıyla ülkede tıp alanındaki gelişmelerin ve bedenin sağlığına ilişkin ilginin diğer ülkelere göre daha yüksek olması şaşırtıcı değildir (Krüger, 1991: 153-155). Nitekim ilk defa Almanya’da çıplaklara özel parklar ve plajlar hazırlanır. 1930’ların sonuna kadar iyi bir tatilin güneş ışığı altında olduğu ve tatil zamanının güneş banyosu yapılarak geçirilmesi gerektiği düşüncesi tüm Avrupa’ya hâkim hale gelir. Bu anlayışa göre vücudun güneş görmediği kış döneminden çıkıldığında, beden giysilerden tamamen arındırılarak güneş banyolarıyla tamir edilmelidir (Turner, 1972: 58-60; Bryder, 1992: 72-95; Hughes, 2004: 443-461). Dolayısıyla *deniz, kum, güneş* anlayışıyla tatil yapmak gerektiği düşüncesi bu dönemde yaygınlaşmaya başlar. Bu dönemdeki anlayışa göre denize girmek, vücudun giysilerden arındırılarak güneş ışığı ve doğayla bütünleşmesini sağlamak, beden sağlığı açısından son derece önemlidir. Korsenin ve diğer kısıtlayıcı giysilerin reddi, doğa yürüyüşleri, güneş banyoları, açık hava egzersizleri ve kaplıcalara olan ilginin artışı, geleneksel baskı düzeninden kopuşu da ifade eder (Vigarello, 2013). Bu yeni yaşam şekliyle, bedensel ve zihinsel performansların artacağına, insanların yaşamları üzerinde daha fazla kontrol kazanacaklarına inanılır.

Tüm bu düşünceler ışığında nüdizm; modernizmin getirdiği kültürden, sanayileşmenin getirdiği sağlıksız koşullardan insanın kendini kurtarma çabası olarak ifadelendirilebilir. Sosyal Darwinizm, öjenizm ve modern tıbbın pozitif bir karışımı gibidir. Kıyafetlerinden özgürleşen insan, kendisini ifade etmenin

³ *Sun Bathing Review*, *Gymnos*, *Dawn*, *Verity*, J. M Seitz’in *Back to Nature*, Clarence Norwood’un *Nudism in England* ve Maurice Parmelee’nin *Nudism in Modern Life* adlı eserleri bunlardan bazılarıdır (Morris, 2009: 2-3).

yollarını bulmaya çalışır. Bu bağlamda, Nüdzizm, yıkıcı modernizme karşı Batılı insanın kendisini ve doğayı yeniden konumlandırma isteği olarak yorumlanabilir (Williams, 2007; Morris, 2009: 20-21).

2.3. Cumhuriyet, Modernizm ve Beden

Avrupa'da modernizmin sancuları 20. yüzyılın başlarında bu şekilde cereyan ederken, Türkiye'de neler olduğuna kısaca göz atmak gerekir. 20. yüzyılda değişen modernizmin etkilerini Türkiye Cumhuriyeti bağlamında değerlendirmek için Cumhuriyet'in imparatorluk geçmişi göz ardı etmemek gerekir. Dolayısıyla, Cumhuriyet'i kuran kadroların 19. yüzyılın ikinci yarısında, yani modernizmin doğmuş olduğu yıllarda dünyaya geldikleri, Batılı düşünceleri takip ettikleri, Avrupa'ya gittikleri, yabancı dil bildikleri gerçeği hatırlanmalıdır (Zürcher, 2009; Türedi, 2019). Cumhuriyet'i kuran kadrolar, modernleşmeye çalışan bir imparatorluğun içinde büyürler. Hatta Osmanlı Devleti'nde Tanzimat döneminde başlayan modernleşmenin, bazı elit kesimlerde Batı hayranlığı derecesine vardığı görülür. M. Reşit Paşa, Ali ve Fuat Paşalar, sonrasında Abdullah Cevdet, Kılıçzade Hakkı, Ahmet Muhtar, Ali Kemal gibi dönemin ünlü simaları bu anlayışa örnek olarak verilebilir (Ülken, 2019).

Avrupa'da iktidarlar ve uyguladıkları bio-politikalar düşünüldüğünde, 1923 yılında yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin de bu gelişmelerden etkilendiğini söylemek gerekir. Zira Sosyal Darwinizm'in, Cumhuriyet kurulmadan çok önce Osmanlı düşünürleri üzerinde etkili olduğu görülmektedir (Karpat, 2009). Nitekim Ahmet Mithat Efendi, Beşir Fuat, Abdullah Cevdet, Ahmet Şuayıp, Bedi Nuri ve sonraki dönemlerde de Cenap Şahabettin, Hakkı Behiç, Rıza Tevfik; Sosyal Darwinizm'den etkilenen önemli Osmanlı ve sonrasında Cumhuriyet şahsiyetlerinden bazılarıdır⁴ (Doğan, 2003).

Osmanlı Devleti döneminde bedene verilen önem, Cumhuriyet döneminde de artarak devam etmiş, Alman ve İtalyan gençlerin eğitimleri örnek alınarak, sporun milli savunmadaki önemi dile getirilmiştir (Akın, 2014: 152-153). Cumhuriyet'in bu ilk yıllarında milliyetçi söylemin ve beden politikalarının eklenmeye çalışıldığı da görülür (Şepitçi, 2019: 45). Zira yeni kurulan devletin; devlete sadık, modern ve milliyetçi bir "yeni insan" tipi oluşturulmasına ihtiyacı vardır. Bu yeni insan tipinin bedensel açıdan "gürbüz" ve "çevik" olması istenmektedir (Türedi, 2018). Yeni devletin "genç" ve "sağlıklı" olduğu gösterilmelidir. Nitekim dönemin Yurt Bilgisi dersine ait kitaplarda gençlere hareketli olmaları ve spor yapmaları önerilmektedir (Akın, 2018: 154). Sadece okul kitaplarında değil, Gürbüz Türk Çocuğu, Çalışkan Çocuk, Şen Çocuk gibi dergilerde "güneşli dünyaya adım atan, spor yapan, sağlıklı, gürbüz Türk çocuğu; genç Cumhuriyetin de timsali" olarak anlatılır (Şepitçi: 2019: 55). Denize girmek, güneş banyosu almak, izci kamplarına katılmak, yaz kamplarına gitmek, tabiatın içine girmek; sağlıklı ve gürbüz olabilmek için yapılması gerekenler de vurgulanır. Ancak tüm bunlar, yani sağlıklı ve gürbüz olmak, son kertede Türk çocuğunun vatanına karşı bir vazifesi olarak telakki edilir (Türedi, 2018). Bu dönemde, Alman ve İsveç sporunu takip eden Selim Sırrı Tarcan'ın çalışmaları dikkate değerdir (Geri ve Sarıyar, 2021). Ülkede görülen bu gelişmelerin, Avrupa'da yaşanan öjenik faaliyetler ve özellikle Almanya'da baş gösteren saf, üstün ve sağlam vücutlu Alman vatandaşları oluşturma hareketinden etkilendiğini söylemek yanlış olmayacaktır (Akın, 2018). Bu noktada, Cumhuriyet'in bir çeşit militarist modernleşme yaşadığına dair iddialar da vardır ki bu militarizm beden politikaları ile ilintilendirilmektedir (Belge, 2012).

Beden Eğitimi Derslerinin okutulmasının şart koşulması, Halk Evleri'nin birer spor merkezi haline getirilmesi, 19 Mayıs'ın 1935 yılında Gençlik ve Spor Bayramı olarak kutlanmaya başlanması gibi gelişmeler, Avrupa'daki bio-politiklar dikkate alındığında şaşırtıcı değildir (Erbaşan, 1992). 1930'lardan sonra artarak devam eden Antropolojik araştırmalar; Şevket Aziz Kansu'nun (1903-1983) çalışmaları, Türk Antropoloji Dergisi'nin yayımlanması (1925), Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin kurulması (1935), Türk Antropoloji Enstitüsü'nün kurulması (1933), Afet İnan'ın 64.000 kafatası üzerinde yaptığı ölçümler, bio-politik düşüncelerin birer ürünü olarak değerlendirilebilir (Kaya, 2015). Ayrıca bu dönemde, bulaşıcı ve salgın hastalıklara karşı mücadele edilmiş, özellikle sıtma, verem ve frengiye karşı mücadele

⁴ Bu noktada, Hakkı Behiç'in 1920 yılında kurulan Türkiye Komünist Partisinin umumi katipliğini yaptığını, Cenap Şahabettin'in de Cumhuriyet'in kurucu kadrolarıyla inşili çıkışlı ilişkilerine rağmen dönemin önemli edebi kişiliklerinden olduğunu unutmamak gerekir (Aydemir, 2010).

başlatılmıştır ki bu faaliyetler pozitif beden kontrolü olarak değerlendirilebilir⁵ (Nesipoğlu, 2018). Bu bağlamda, 1930'larda Türkiye'deki öjenik eğilimlerin ırkçı negatif beden politikalarına neden olmadığını söylemek gerekir (Yıldız, 2013).

1930'ların başında, Cumhuriyet'i modernleştirmeye yönelik bu çalışmalar devam ederken, Avrupa'da modernizmin sancuları çoktan başlamıştır. Marcel Duchamp, *Çeşme* (1917) adlı eserini çoktan yapmış, Bauhaus kurulu 14 yıl olmuş, Picasso ise Kübizm'in öncüleri arasında yerini almıştır. Ancak 1920'li ve 30'lu yılların Türkiye'sinde, Osmanlı Dönemi'nde de var olan bir tartışmanın hala yapılmakta olduğu görülür. Bu tartışma, Avrupa'daki sanayinin sadece mekaniğini değil kültürünü de alıp almama sorunsalıyla ilgilidir (Berkes, 1997: 56).

Osmanlı'dan Cumhuriyet'e intikal eden aydınların, Batı'yı ve modernleşmeyi ne yönde anladıkları ile ilgili bu tartışmalar bugün de hala önemsenen bir noktadır. Zira dönemin elitlerinin modernizmi algılayışları, ülkenin modernleşme yönünü belirlemektedir. Cumhuriyet'in bu erken döneminde, aydınların Batı'daki modernizmle ilgili gelişmeleri ne ölçüde takip ettikleri konusundaki görüşleri ikiye ayırmak mümkündür. Buna göre birinci gruptaki düşünürler, dönemin aydınlarını Batı'yı ve modernleşme süreçlerini yakından takip eden kişiler olarak görürken; diğer gruptaki düşünürler ise dönemin Türk aydınlarını gerçek modernleşme misyonundan uzak görmektedir.

Avrupalı akımları yakından takip eden Türk aydınların varlığından bahseden Duygu Köksal; Nazım Hikmet, Necip Fazıl ve İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nu örnek olarak göstermektedir. Ona göre adı geçen yazarların metinlerinde, modernizmle ilgili "buhan, kriz" gibi kelimelerin görülmesi bu anlayışa işaret etmektedir. Mesela Necip Fazıl; modernist sanatı, harpten sonra yaşanan buhanlar bağlamında açıklamaktadır. Ayrıca Batı'daki yeni sanat anlayışının yıkıcılık üzerine kuruluyor olması yeni inşa edilen Cumhuriyet'te bir sorun teşkil etmektedir. Bu yeni sanatın Cumhuriyet'in düşünsel yapısına uymadığına dair yazıların Malik Aksel, Cemil Sena Ongun gibi yazarlarca *Varlık* ve *Ar* dergilerinde yayımlandığı görülür. Bundan başka; İ. H. Baltacıoğlu'nun açık hava kültürü ve özgür eğitimi savunduğu eğitim modelinin de yine Batı'daki gelişmelerin takip edilerek ulaşılan bir proje olduğu kanaati vardır (Köksal, 2019: 242).

Ahmet Oktay da modernitenin Cumhuriyet'te tereddütlü bir biçimde benimsendiğinden bahseder. Zira elitler, modernitenin dilemmalarının farkındadırlar (Oktay, 1987: 401-402). Hatta *Ülkü* ve *Kadro* dergilerinin de bu tereddüdü gösteren yönde yayınlar yaptığı yönünde tespitler de vardır (Köksal, 2019: 250). Bir başka düşünür Nilüfer Göle, çoğul-modernleşme anlayışını ortaya koyar ki buna göre her toplum kendi dinamiklerine göre modernleşebilir. Tek bir tane modernleşme tanımı yapılamaz ki bu yaklaşıma göre Türk modernleşmesi kendisi özelinde biriciktir (Göle, 2004). Benzer şekilde Ali Artun da farklı kültürlerde farklı modernlikler olabileceği kanaatini taşır ki bu görüş de Türk modernleşmesini yine kendine has yapar (Artun, 2021).

Cumhuriyet aydınlarının modernizmin sıkıntılarını "samimi olarak hissettikleri" yönünde iddialar olsa da, önde gelen düşünürlerin bu iddiaya sıcak bakmadıkları görülür (Köksal, 2019: 249). İkinci gruptaki bu yazarlardan biri olan T. Z. Tunaya, Batılılaşmaya hazırlıksız yakalanan bir toplumdan bahseder (Tunaya, 1995). Benzer şekilde, Ahmet Hamdi Tanpınar, Batı'nın yeterince iyi tanınmadığından bahsettiği *On Dokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi* adlı kitabında, Batı'nın teknolojisi yerine sadece yaşam biçiminin alındığını, Batı'daki medeniyetin ne kültürel ne de ekonomik bakımdan anlaşılmadığını yazmaktadır (Tanpınar, 2011: 146). Batı'dan aktarılan kültür, sanat ve fikirler; Tanpınar'a göre Osmanlı şiiirini, musikisini, inançlarını, yaşayışlarını yok etmiş, ancak yenilerini üretememiştir. Bu üretemeyişte, modernleşmenin arka planının anlaşılmasının payı büyüktür. Bu anlaşılmayışın nedenlerine ışık

⁵ Frenginin Kaldırılması ve İlerlemesinin Yayılmasına Dair Kanun (1921), Sular Hakkında Kanun (1926), Sıtma Mücadele Kanunu (1926), Seriri ve Gıdaı Araştırma Yapılan Bakteriyoloji ve Kimya Laboratuvarları Kanunu (1927), Sıtma ve Frengi İlaçları için Kanun (1935), Çeltik Ekim Kanunu (1936); tüzük olaraksa Kinin Tedarikine Dair Kanununun Uygulanması Hakkında Tüzük, Zührevi Hastalıklarla Savaş Tüzüğü, Sular Hakkında Tüzük, Çiçek Aşısı Tüzüğü bu mücadelelere örnektir (Nesipoğlu, 2018)

tutmaya çalışan Taner Timur, o dönemde Türkiye'deki kültürel dünyanın Batı'yı anlamaya yardımcı olacak kuram ve kavramlara sahip olmadığını belirtmektedir (Timur, 2017: 10).

Farklı kavram haritalarına vurgu yapan Taner Timur gibi Hasan Aksakal da Avrupalılar ve Türkler arasındaki düşünce farklılıklarını vurgular. Avrupa'nın ve Türklerin dünyayı algılayışı, sivil toplum anlayışı, insan-doğa ilişkisi gibi konularda "kapatılmayacak kadar büyük bir fark" a sahip olduklarını ifade eder (Aksakal, 2017: 73). Bu farklılıklardan en önemli unsurların bilim ve hürriyet olduğu söylenebilir ki nitekim Mümtaz Turhan, Batılılaşmanın ana unsurlarını bilim, teknik, hukuk ve hürriyet olarak sıralamaktadır (Turhan, 2015). Bu unsurları Türk modernleşmesinde göremeyen Turhan'ın da belirttiği gibi dönemin Türk aydınlarının hukuk ve hürriyetin gelişimi için mücadele ettiği söylenemez.

Şerif Mardin de Batı kültürünün görünen yüzünün yanlış yorumlanarak aktarıldığı kanısındadır (Mardin, 2013: 21-35). Benzer şekilde Hilmi Ziya Ülken de, modernleştirici elitlerin Batı'da yaşananların sadece sonuçlarına odaklandığını ve bu sonuçların ardında yatan temel felsefi nedenleri göremediği düşüncesindedir. Ülken'e göre Batı'nın sadece tekniğini değil; ilmini, sanatını, felsefesini de almak gerekir ki aksi durumda Batı'yı yakalamak mümkün olmayacak ve "yüzüstü Batılılaşma" yaşanmış olacaktır (Ülken, 2019: 125).

Konuya toplumsal açıdan bakılacak olursa Niyazi Berkes'in tespitlerini hatırlamak yerinde olacaktır. Niyazi Berkes'e göre 1940'lara gelindiğinde dahi nüfusunun %80'i "ilkel tarım ekonomisi"yle geçinen, "şehirleşmemiş, işçi sınıfı gelişmemiş, meslekî yapısı Ortaçağ görünümünde, çoğunluğu okuma-yazma bilmeyen" bir toplum vardır (Berkes, 2019: 114-115). Böyle bir toplumun, şehirlerde yapılan reformlarla gelişmesi pek de mümkün değildir. Nitekim Berkes, Ankara şehrinde yaşanan büyük değişimin Ankara'nın köylerine sirayet etmediğinden yakınlı (Türkislamoğlu, 2019: 294). Tüm bu karamsar tabloya rağmen, devlet eliyle modernleşme çabalarına hız kesmeden devam edilir. Cumhuriyet'in bu erken dönemlerinde gerçekleşen modernleşme çabaları, Batı ile eşit konuma yükselmeye çalışmanın bir göstergesi olarak kabul edilebilir (Bozdoğan, 2001: 150). Bu noktada, kurucu kadroların, modernleşmek için geç kalındığını düşünerek, modernizmin en azından şekil açısından taklit edilmesi taraftarı olduğunu söylemek gerekir (Bozdoğan, 2001: 72). Bundan dolayıdır ki Cumhuriyet dönemi modernleşmesinin sonraki dönemlerde eleştirildiği görülür. Zira modernleşme şekilsel değil zihinsel bir değişim olmalıdır (Yavuz, 2009: 215). Modernleşmenin ardında yatan düşünce anlaşılmasın, yapılan değişimin sadece görüntüde kalacağı dile getirilir. Nitekim N. Berkes ve H. Z. Ülken de geleneği koruyarak Batılılaşmayacağını savunmuşlar ve modernleşmeyi sağlayan dünya görüşünü de edinmek gerektiğini iddia etmişlerdir (Ülken, 2019; Berkes, 2019).

Bu noktada, Berkes'in Türk aydınları konusundaki görüşüne de değinmek gerekir. Ona göre sadece okuyup yazmakla aydın olunamaz. Zihninde bir "aydınlanma" yaşayan, gelenekselden koparak rasyonel düşüncüyü benimseyenler "aydın" sıfatını alabilirler (Berkes, 2017: 294). Berkes'e göre aydınlar, Türk modernleşmesine yön veren konumdadır. Ancak bu aydınların, bireylerin hak ve özgürlüklerini geliştirme peşinde koşmadıklarını belirten Tanpınar, Türk aydınlarını devletçi bulur (Tanpınar, 2006: 303). Hatta Tanpınar'a göre "Türkiye'de düşünce hayatı genellikle günlük gazetelerin elinde"dir (Tanpınar, 2013: 52). Batılılaşma için atılan her adımın gerçek modernleşmeye varamayacağını düşünen Cemil Meriç'in de belirttiği gibi aydınların "şuursuz birer aktör" değil, gerçek modernleşmeye doğru toplumu yönlendiren unsur olmaları gerekir (Meriç, 2014c: 176-177). Cemil Meriç de bir aydının dünyadaki belli başlı düşünce akımlarını tanıması gerektiğini, eleştirel olmasını ve "zamanının irfanını" bilmesi gerektiğini düşünmektedir (Meriç, 2014b: 24). Türk aydınlar tarafından yeterince anlaşılmasın modernizm, yine bu anlaşılmasın nedeniyle toplumla bütünleşmeye varamamış; sonunda da aydınla halkın arası açılmıştır (İlhan, 2015: 277).

Batılılaşma sancularına neden olduğu düşünülen Doğu-Batı ikilemi, iki medeniyetin nü beden anlayışında da görülmektedir. Nitekim çıplak beden olgusunun Batı kültürüne ait bir anlayış olduğu, antik Yunan heykellerinde dahi bunun görülebileceği ancak Doğu kültüründe çıplaklık anlayışının daha farklı tezahür ettiği yönünde yorumlar vardır (Duman, 2018). Yunanlıların bedenlerini teşhir etmekten çekinmemelerinde hatta bu teşhiri gurur verici bir durum olarak algılamalarında; bunu, kendilerini

barbarlardan ya da Doğululardan ayıran bir özellik olarak görmelerinin etkisi vardır (Açan, 2003: 8). Doğu'da resim sanatında dahi perspektifin kullanılmayarak bedenün hükmedici yanının vurgulanmaması, bedeni merkeze koymayan Doğulu anlayışın bir tezahürü olarak kabul edilir. Nitekim Doğu sanatındaki minyatür hakimiyeti bu minvalde değerlendirilebilir (Kantar, 2007: 51). Dolayısıyla, Doğu-Batı ikilemi olarak düşünüldüğünde, iki dünya arasındaki dini ve kültürel farklılıkların nü beden konusunun farklı değerlendirilmesine neden olabileceği görülür (Kantar, 2007). Ancak Batılılaşma olgusuyla tanışan diğer Doğu toplumlarında, nüdizmin farklı tezahür edebileceği de unutulmamalıdır. Örneğin, 1930'larda Beyrut'ta nüdizm, siyasal çürümeye ve sosyal problemlere bir protesto olarak güç kazanır. Harekete, Fouad Hobeiche öncülük eder ve kurduğu gazete ile hem ulusal elitlere hem de sömürgeci Fransızlara karşı yayınlar yapar. Öncülüğünü yaptığı nüdizm, kültürel geriliğe, kadınların ezilmesine ve siyasal yozlaşmaya bir tepki halini alır (Scheid, 2021).

Bu farklılıkları hatırd tutarak, Cumhuriyet döneminde nü beden konusundaki yaklaşımlara bazı ipuçları kullanılarak ulaşılmaya çalışılabilir. Örneğin, Peyami Safa'nın 1933 yılında yayımlanan *Bir Tereddütün Romanı* adlı eserinde, çıplaklığın kaosu temsil ederken, giyinmenin düzeni temsil ettiği görülür (Aras, 2019). Bundan başka, Refik Ahmet Sevengil'in 1936 yılına ait *Çıplaklar* adlı romanında, amaçsız bir yaşam süren gençler, Serbest Vücut Terbiyesi Birliği, diğer adıyla Çıplaklar Birliği adlı bir oluşuma katılırlar. Bu birliğin amacı spor yapmaktır. Alman hocaların eşliğinde yapılan ve tüm güne yapılan sportif aktiviteler, kadınların vücudunu güzelleştirdikçe, sporu bir *din* gibi görmeye başlarlar (Sevinç, 2009).

Nü resimler konusundaki dönemin anlayışı da bu noktada önem arz eder. Öncelikle 1901-1902 yıllarında İstanbul'daki sergilerde çıplak kadın figürüne dair resmi yasakların bulunduğu bilgisiyle karşılaşılır (Antmen, 2007: 4). Ancak Çallı kuşağı gibi Avrupa'da eğitim alarak ülkeye geri dönen öğrencilerin, nü beden konusuna Avrupalı gözle bakmaya başladığı söylenebilir. Örneğin, 1922 yılındaki Galatasaray Sergisi'nde, Namık İsmail'in "Üryan" adlı nü resmi, büyük tepki toplamasına rağmen bir başlangıca imza atar. Fakat, Namık İsmail'den de önce 1916'daki ilk Galatasaray Sergisinde İzzet Ziya'nın erkek nü figürler sergilediği de bilinmektedir (Keskin, 2014; Şen ve Gürpınar, 2019). Bu noktada, 1939 yılında İzmit'te açılan sergiden nü resimlerin kaldırıldığını da not etmek gerekir (Antmen, 2007: 7). Dolayısıyla nü bedenler konusunda, ne kadar Batılılaşmak istense de, bir tereddütün varlığından bahsedilebilir.

Sonuç olarak, toplumu modernleştirmeye çalışan aydınların modernleşmeden ne anladıkları sorunlu görünmektedir. Modernleşmeyi sadece teknolojiden ya da kültürden ibaret gören veya bunların her ikisini de birlikte almayı düşünen kafaları karışık bir aydınlar topluluğunun varlığı söz konusudur. Bu karmaşıklığın nü beden anlayışına da yansımaları söylemek yanlış olmayacaktır. Kafası karışmış aydınların toplumu nereye yönlendirdiği, Avrupa'daki güncel gelişmeleri nasıl anlamlandırdığı ise hala soru işaretleriyle doludur. Bir medeniyetten başka bir medeniyete geçilemeyeceği savı, Avrupa'nın geçtiği aşamaları geçmeden gerçek anlamda modernleşilemeyeceği düşüncesi, Doğu'nun gelişmemişliği fikri gibi daha pek çok yorumun da dahil edilebileceği Türk modernleşmesi ve nü bedenler hususu, hiç bitmeyecek bir araştırma konusu gibi görünmektedir (Meriç, 2014a: 384).

3.Yöntem

1931 yılında *Cumhuriyet* gazetesinde dünyadaki gelişmeler ile ilgili dönemin önemli şahsiyetleriyle bir anket yapıldığı görülür. Anket; Almanya'daki nüdizm, Rusya'daki serbest izdivaç, yeni kübik evler, kadınların saç, makyaj, kılık kıyafetleriyle ilgili sorular odağında yapılır. 10 soruluk bu ankette Nüdizm sorusuna verilen cevaplara odaklanmış olan bu ankette, bahsi geçen soru şu şekildedir: "Almanya'daki çıplaklar hakkında ne düşünüyorsunuz?" (5 Teşrinisani 1931)

Bu çalışmaya konu olan anket, 5 Teşrinisani 1931 ve 4 Kanunvevel 1931 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Ankete katılan tüm ünlü simaların her soruya cevap vermediklerini belirtmek gerekir. Dolayısıyla çalışmanın odağındaki soruya Nazım Hikmet, Mazhar Osman gibi cevap vermeyen ünlüler mevcuttur. Soruya cevap veren ve bu çalışmada adı geçecek olan ünlü simaların isimleri ise şöyle sıralanabilir:

Tiyatrocu Şadi Bey⁶ (Karagözoğlu) (1881-1941), Ressam Ali Sami Bey (Boyar)⁷ (1880-1967), Reşat Nuri (Güntekin)⁸ (1889-1956), Halit Ziya (Uşaklıgil)⁹ (1866-1945), Hüseyin Cahit (Yalçın)¹⁰ (1875-1957), Aka Gündüz¹¹ (1886-1958), Abdülfeyyaz Tevfik¹² (Yergök) (1870-1947), Mahmut Yesari¹³ (1895-1945), Cemal Nadir¹⁴ (Güler) (1902-1947), Zekeriya Bey (Sertel)¹⁵ (1890-1980), Selim Sırrı Bey (Tarcan)¹⁶ (1874-1957), Bedia Muvahhit Hanım¹⁷ (1896-1994), Şukufe Nihal Hanım¹⁸ (Başar) (1896-1973), Hududat Şakir Hanım¹⁹, Şaziye Berin Hanım²⁰. Bu çalışmada, bahsi geçen soruya verilen cevaplar, söylem analizi yöntemiyle incelenmiştir. Söylem analizi; bir ifadenin arka planını keşfetme ve onu tefsir etme şeklinde düşünülebilir (Atay, 2007).

4. Cumhuriyet Gazetesi Anketinden Elde Edilen Bulgular

Cumhuriyet gazetesinde, Almanya'daki Nüdzizm hareketiyle ilgili görüş bildiren aydınları dört gruba ayırarak cevaplarını incelemek mümkündür. Birinci grupta, Şadi Bey ve Ali Sami Bey'in bulunduğu sanatçılar; ikinci grupta Reşat Nuri, Halit Ziya, Aka Gündüz gibi yazar ve edebiyatçılar vardır. Üçüncü gruba Zekeriya Sertel ve İbrahim Müştak gibi gazeteciler ve sporcu Selim Sırrı Bey konulabilirken, dördüncü grup ise tüm hanımları kapsayabilir. İlk olarak sanatçı grubunun cevaplarına bakılacak olunursa, gazetede "sanat aleminin en tanınmış en sevimli siması" olarak tanıtılan Tiyatrocu Şadi Bey'in, "Ben kendi kendime bile olsam çıplaklıktan hicap duyarım, sıkılırım" dediği görülür. Sanatçı, Almanya'daki çıplaklık akımını tasvip etmediğini kısaca belirterek, diğer soruları cevaplamayı tercih eder (17 Teşrinisani 1931). Diğer bir sanatçı ressam Ali Sami Bey ise çıplak gezme fikrinin "plajlardan azma bir iptila" olduğunu düşünmektedir. Bu konuda oldukça net ifadeler kullanan sanatçı, Almanlarda çıplak gezmeye heves edenlerin Afrika'ya hicret etmesi gerektiğini söyler. Ayrıca kıyafetin insanların yaşadığı tecrübeler sonunda gerekli olduğunun anlaşıldığını da ifade eder ve şöyle der: "Beşer her icadı acı tecrübelerden almıştır. Onları gene tecrübe etmek epeyce pahalıya oturur" (11 Teşrinisani 1931).

Dönemin önemli yazarlarına bakıldığında, Reşat Nuri'nin konuyla ilgili en uzun mülahazayı yapan edebiyatçı olduğu görülür. Reşat Nuri, insana giysinin daha doğar doğmaz giydirildiğini hatırlatır. Ona göre insanlar tilkiler gibi analarından kürkle doğmazlar ve bu dünyaya gelenler hemen kundaklara sarıp sarmalanırlar. Eğer hayata yeni gelenleri "upuryan bırakmış olaydılar", onların yaşayamayacağını ifade

⁶ [Türk sinemasının](#) ilk komedi filmlerinden *Bican Efendi* film serisinin senaryosunu yazıp yönetmiş ve oynamıştır. [Cumhuriyet'in ilanından](#) sonra *Millî Sahne* adıyla ilk özel tiyatro grubunu kurmuştur (Gökmen, 1989).

⁷ Ali Sami Boyar, Türk resim sanatında yerini alan önemli şahsiyetlerdendir. 1914'te İnas Sanayi-i Nefise Mektebi'nin kurulmasında görev almış, Bahriye Müzesi, Evkaf-ı İslamiye Müzesi ve Ayasofya Müzesi'nin müdürlüğünü yapmıştır. Ayrıca ilk Cumhuriyet pulları ve paralarının ressamlığını üstlenmiş ve Taydus adıyla bilinen çelik gravür baskı tekniğini ülkede ilk defa kullanmıştır (Mutlu, 2021: 283).

⁸ Cumhuriyet'in edebiyat kanonu içinde yer alan Reşat Nuri'nin *Çalkışu* ve *Yeşil Gece* gibi ünlü eserleri vardır (Ünal, 2016).

⁹ Türk edebiyatın en önemli romanlarından *Ask-ı Memnû'*ün yazarıdır. Cumhuriyet kanonunun içinde yer alan Halit Ziya, Batılı romanın Türk edebiyatında gelişmesinde katkı sunar (Kaya, 2019).

¹⁰ 1908'de Tanin gazetesini kurarak baz yazarlığını yapan Hüseyin Cahit, daha sonra iktidarın yayın organı gibi işleyen [Ulus Gazetesinde](#) başyazarlık yaptı (Azman, 1994).

¹¹ Gazeteci, yazar ve şairdir. 5. ve 6. dönem TBMM milletvekilliği yapan Aka Gündüz, yeni rejimin benimsenmesi için çok çaba harcamıştır (Oktay, 2008).

¹² Yazar ve bilim insanıdır. 1925'te Maarif Vekâleti Telif ve Tercüme Heyeti Başkanlığına atandı (Tanır ve Aslan, 2019).

¹³ Ünlü yazarın *Çulluk* (1927) adlı romanı oldukça ünlüdür. *Bağrı Yanık Ömer* adlı eseri ise ilk çocuk romanıdır (Temizsu, 2020).

¹⁴ Karikatürist Cemal Nadir dönemin ünlü gazete ve dergilerinde çizmiş; Amcabey, Efruzbey gibi tiplmeleri popüler olmuştur (Satıcı, 2011).

¹⁵ Zekeriya Sertel, dönemin önemli muhaliflerindedir. Tan gazetesi ile mesleğinin zirvesini yaşamış, ancak Tan gazetesi baskını ile sürgün yılları başlamıştır.

¹⁶ Türkiye Millî Olimpiyat Komitesi'nin kurulmasını sağlayarak, ülkenin Olimpiyatlar'a katılmasına önderlik eden beden eğitmeni ve siyasetçidir (Geri ve Sarıyar, 2021).

¹⁷ Dönemin önemli tiyatro ve sinema oyuncularındandır. Türkiye'nin ilk Müslüman kadın oyuncusudur. Ülkede oluşturulan yeni kadın imajına destek vermektedir (Duyan, 2018).

¹⁸ Türkiye'de Darülfünun'dan mezun ilk Türk kadınıdır. Çeşitli yazıları, hikaye ve romanları yayınlanmıştır (Çalışkan ve Özbey, 2016).

¹⁹ 1930 senesinde Cumhuriyet gazetesi tarafından düzenlenen Ses Kraliçesi Yarışması'nda birinci olmuş, Nis'te düzenlenen Uluslararası Ses Yarışması'nda altıncı olmuştur (Türedi, 2021).

²⁰ Osmanlı Döneminde okumak için Almanya'ya gönderilen Türk gençlerindedir. Almanya'daki hayatını anlattığı ünlüğü, Türk edebiyatındaki günlük türünün ilk örneklerindedir (Sazyek, 2020).

eden Reşat Nuri, dolayısıyla giyinmenin bir lüzumiyet olduğuna değinir. Tarihten de örnek vererek, taş kovuklarda yaşamış ecdadın avladıkları hayvanların postlarına girmiş olduklarını belirtir. Soğukta yaşamaya alışmış olsaydık, fazla tüylerimizin dökülmeyeceğini ve “maymunlara yakın bir manzara” alabileceğimizi tahmin eder. Bu çıplaklığın bugünkü giyinikliğimizden “daha bedii ve zevkli” bir şey olup olmayacağını da sorgular. Bu sorunun cevabını da ancak soyunanların söyleyebileceğini dile getirir. Bu çıplaklık cereyanının medeniyetin bir getirisi olup olmadığı konusunda da fikir beyan eder. Ve eskiden İstanbul’da Çıplak Mustafa adında bir deli olduğunu ve bu sayede Türklerin Avrupa’ya medeniyet bakımından üstün gelebileceğini şaka yoluyla ifade eder. Verdiği örnekten anlaşılacağı gibi çıplaklığı medeniyet ile bağdaştırmayan Reşat Nuri, “Sokakları hamamlara çeviren bu soygun alayına iltihak etmek isteyenler”in yavaş yavaş “idmanla” soyunmaları gerektiğini dile getirir. Yine şaka ile karışık bu işin sonunu terzilerin düşünmesi gerektiğini söyleyerek, herkeste benzer olan “umumi ten rengini” kadınların boyama ihtimalini gündeme getirir (5 Teşrinisani 1931)

Bir diğer önemli edebiyatçı yazar Halit Ziya da çıplak bir kişinin giyinmişten daha güzel olmayacağını savunur. Şöyle bir söz aktarır: “Tamamen çıplak sanatkarlar halk için cazibedar olmuyor”. Kendisinin de “ufak bir telebbüs ihmalile” derhal nezle olduğunu söyleyerek, konunun sıhhatle ilgisi konusunda şüphelerini dile getirir (8 Teşrinisani 1931). Dönemin bir diğer önde gelen yazarlarından Hüseyin Cahit (Yalçın), Almanya’daki çıplaklık ile ilgili çeşitli resimler gördüğünü söylemekte ve şu sözleri ilave etmektedir: “Beyaz ırka mensup olmak şartile genç ve güzel çıplakların hepsi hoşuma gider”. Ortaya çıkan bu çıplaklık hareketini ise “sönmeğe mahkûm bir garabet eseri” olarak telakki etmektedir. Çıplak gezen insanların hasta olacağını anlatırken, aynı zamanda “bugün kapalılığa alışmış olduğumuz için çıplaklık bizi tahrik ediyor” diyerek konunun cinsel yönünü de hatırlatır. (1 Kanunvevvel 1931)

Edebiyatçı Aka Gündüz, Hüseyin Cahit gibi konuya güzellik açısından yaklaşmakta ve “yeter ki bu çıplaklar bakılabilecek kıraatta olsunlar” demektedir. İnsanların çıplaklaşma tutkularını “feci” bulduğunu dile getiren Gündüz, çıplak uzuvların çirkinliğinden örnekler verir. Şöyle sorar: “Sen hiç kadın ayağının çıplağını gördün mü?”. Cevabını kendisi şöyle verir: “Haliç pavuryası, dere çağanozu onun yanında peri padişahının küçük kızından çok daha güzeldir”. Hatta Afrika seyyahlarının “Aç kaplanlar bile çırcıplak kadından ürküp nah taban kaçarlar” dediğini yemin vererek anlatır. Cevabının sonunda “beyni, kalbi ve ruhu çıplak olanlardan” nefret ettiğini de ilave ederken, bu sözünü neyi kastettiğini söylemez (7 Teşrinisani 1931)

Abdülfeyyaz Tevfik de Aka Gündüz ve Hüseyin Cahit gibi konunun güzellik ve kadın boyutuyla ilgilenmektedir. Çıplaklığın aslında hoşuna gittiğini söyleyen Abdülfeyyaz Bey şöyle der: “hele kadınları da bu fikrin tatbik mevkiine konulmasına razı edebilirsek dünyayı kasıp kavuran dünya buhranına faydası dokunur”. Eğer sıhhatine zararı gelmeyecekse, ihtiyarlığıyla soyunabilecek çağı çoktan geçirmiş olduğuna müteessif olacağını söyler (16 Teşrinisani 1931). Yazar Mahmut Yesari ise “Almanyadaki çıplakların sıhhatlerine gıpta ediyorum” diyerek, konuyu kısa keser (19 Teşrisani 1931)

Gazeteci yazar İsmail Müştak Bey; Almanya’daki çıplakları “aykırı bir merak peşinde koşan bir insan kümesi”nden farklı bulmadığını belirterek, bu merakın ülkede revaç bulmasına taraftar olmadığını vurgulamaktadır (12 Teşrinisani 1931). Karikatürist Cemal Nadir ise konuya mesleki açıdan bakar ve çıplaklığın kusurları olduğu gibi meydana çıkaracağı için hoşuna gideceğini söyler. Sonrasında ise bu gibi bir durumun aslında “çekilir” olmadığını belirterek, “Mesela bir an Sirkeci’yi çıplak insanlarla tasavvur edin, bir mezbaha manzarası arz etmez mi?” diye sorar. Ayrıca eğer çıplak olurlarsa “acaba kadınlar dudak boyalarını, pudra kutularını, lavanta tüplerini nereye koyarlar?” diyerek, “Çıplak bir kadının elinde çanta pek dam üstünde saksığan duracak” hatırlatmasında bulunur. Bundan başka, çıplaklık modasının bir faydasını da müstehcen resim yapma meselesini ortadan kaldıracak olmasında bulur (14 Teşrinisani 1931)

Almanya’daki nüdist akımı konusunda dönemin ünlü gazetecilerinden Zekeriya Bey (Sertel) ise bu hareketi “bir fantaziden” ibaret gördüğünü söylemektedir. Ona göre bu akım “gürültülü şehir hayatı içinde bunalan insanların tabiate hasretinin bir ifadesinden başka birşey değildir” (23 Teşrinisani 1931). Selim Sırrı Tarcan ise her bir yeniliğe taraftar olduğunu ve Almanya’daki çıplaklığı beğendiğini söyler. Hatta “bizde böyle bir hareketle müsaade edilse çıplak sokağa çıkacakların birincisiyim” diyerek konuya olan alakasının derecesini ifade etse de yine de daha fazla malumat vermez (6 Teşrinisani 1931)

Ankete katılan kadınların verdiği cevapların ise erkeklerin cevaplarına kıyasla daha kısa olduğu görülür. Bedia Muvahhit Hanım, çıplak insan kadar hayatta sakil bir şey tasavvur edemediğini söylerken, Şukufe Nihal Hanım da Almanya'daki çıplaklardan hoşlanmadığını belirtir (18 Teşrisani, 3 Kanunevvel 1931).

1930 senesinin Ses Kraliçesi Hududat Şakir Hanım, çıplaklığın Almanya ve emsali gibi seviyesi çok yüksek milletler için bir dereceye kadar doğru olabileceğini fakat Türkiye'de bunun gerçekleşmeyeceğini, "Fakat bizde asla" cümlesiyle anlatmaya çalışır (27 Teşrinisani 1931). Şaziye Berin Hanım da Alman hayranlığını şu sözlerle dile getirir "alnını semalara değdirip vücudüne galebe etmesini öğrenmiş olan bu millet çıplak gezerken de namusludur". Sözlerine şöyle devam eder: "Ben Almanların çıplak gezmesine yeltenmesine değil, onların ulviyetine irişmemizi isterim" (21 Teşrinisani 1931).

5. Tartışma

Avrupa'da meydana gelen gelişmelerin erken Cumhuriyet dönemi aydınları tarafından ne şekilde takip edildiğine bir örnek olarak nüdzizm tartışmaları incelenebilir. Örneğin Halit Ziya, nü beden ile güzel olunamayacağını söyleyerek nüdzizmi güzellik açısından değerlendirir. Giyinmediği zaman nezle olduğunu söyleyen Halit Ziya, nüdzizmin sağlıkla olan ilgisinden bahsetse de nüdistlerin amacının güneş ışığından ve doğadan vücudun yararlanması olduğunu göz ardı eder. Reşat Nuri ise çıplak olmayı "deli olmak" ile aynı görmekte ve modernlikle bağdaştıramamaktadır. Yine kadınların süslenme ve makyaj düşkünlüğüne gönderme yaparak, nü bedenlerin ten renginin kadınlar tarafından değiştirileceğini söyler. Hüseyin Cahit'in, beyaz ırka mensup olma şartını ortaya koyması ise zihnindeki ırkçı tezahürleri ortaya koyarken; güzel vücutları görme isteğinden bahsetmesi, konuya cinsellik üzerinden alaycı yaklaştığını göstermektedir. Aka Gündüz de Hüseyin Cahit'e benzer şekilde nüdzizmi kadınlar açısından değerlendirerek, "Haliç pavuryası, dere çağanozu" gibi ifadelerle kadın ayağını tarif eder. Abdülfeyyaz Bey de bu akımı kadınların tatbik etmesi gerektiğini söylerken, Cemal Nadir konuya yine kadınlar üzerinde yaklaşarak, kadınların makyaj malzemelerini nereye koyacaklarını sorgulayan alaycı bir tavır içindedir.

Türkiye'de, kadınların çıplaklığı üzerinden ele alınan nüdzizmin, Avrupa'da öncelikle erkekler tarafından başlatılan ve yine ilk olarak erkekler arasında yaygınlaşan bir akım olduğunu söylemek gerekir. Sadece Selim Sırrı Bey'in bu konuda istekli olduğunu söylediği görülür ki o da bu isteğin nedenini anlatmamıştır. Kendisinin o dönemde Alman ve İsveç sporunu takip ettiği düşünüldüğünde, bu konuda bilgili olduğu tahmin edilebilir. Ancak yine de konuyla ilgili fazla konuşmamayı tercih etmiştir.

Kadınların da verdikleri kısa cevaplardan, konuyu herhangi bir cinsiyetin üzerinden yorumlamadıkları görülür. İlginç olan ise Hududat Şakir Hanım ve Şaziye Berrin Hanım'ın Nüdzizmi ilerencilik olarak görmeleridir. Bu "ilericiliğin" nereden kaynaklandığını açıklamamaları, Avrupa'dan gelen her şeyi "ileri" gördükleri düşüncesini uyandırmaktadır. Kendi ülkelerinin bu derece "ileri" olmadığı yönündeki ifadeler, Alman hayranlığını göstermektedir ki bu hayranlık yine de Nüdzizmin ardındaki düşüncüyü fark edemediklerini anlatmaktadır.

Cumhuriyet dönemi önde gelen aydınlarının nüdzizme bu şekilde mesafeli davranmalarının bazı olası nedenleri üzerinde durmak gerekir. Öncelikle Doğu ve Batı medeniyetleri arasındaki düşünce farklılıklarının bu mesafenin önemli bir kaynağı olduğunu söylemek gerekir. Zira Doğu ve Batı'nın farklı medeniyet tasavvurları dikkate alındığında, Doğu'nun nü bedeni Batılılar gibi olumlu karşılamadığı bilinmektedir. Bu bağlamda, Cumhuriyet aydınları söz konusu olduğunda, nüdzizm örneğinde olduğu gibi, Batılılaşmanın seçici bir biçimde yapıldığını söylemek yanlış olmayacaktır. Zira Batı'yı sadece şekil açısından taklit ediyor olsalar da, Batılı nüdist hareketi kendi ülkeleri için seçmedikleri açıktır. Bu noktada, muhafazakar bir modernleşmeden bahsedilebilir ki bu sonuç, Göle ve Artun'un çoğul modernlikler görüşünü destekler niteliktedir.

Ancak Cumhuriyet aydınlarının durumunu, *Doğulu geleneğe bağlı olmaları* şeklinde açıklamak da yeterli olmayabilir. Zira Lübnan'ın da Doğulu geleneğe ve İslami inanaşa sahip olduğu düşünüldüğünde, nüdzizmin bir sosyal ve siyasal protestoya dönüşmesinin Beyrut'ta mümkün olması; Cumhuriyet

aydınlarının farklı bir yol izlemeyi tercih ettiklerini göstermektedir. Bu noktada, Lübnan ve Türkiye Cumhuriyeti arasındaki farklılıklar ve benzerlikler daha detaylı incelenmeye değerdir. Zira Lübnan'ın sömürge geçmişi, nüdist hareketin burada kendisine yer bulmasına neden olabilir. Yine de nüdist bir sosyal ve siyasal protestoya dönüştürebilen Lübnan gibi orjinal bir dönüşümün Cumhuriyet aydınları tarafından gerçekleştirilememiş olması, Cumhuriyet dönemi aydınlarının fikrîsel yoksulluğuna dair bir işaret olabilir. Bu noktada, Cemil Meriç, Mümtaz Turhan, Niyazi Berkes'in; Cumhuriyet aydınları hakkındaki tespitlerini hatırlamak gerekir. Zira onlara göre hürriyeti ve insan hakları idealini savunan, orjinal fikirler üreten aydın profilinden erken Cumhuriyet döneminde bahsetmek pek mümkün değildir.

İkinci olarak, Türkiye Cumhuriyeti'nin geç modernleşen ülkelerden olduğu ve bu yüzden de Batılı düşünce akımlarının yeterince gelişemediği iddiası ise Almanya'nın da geç modernleşen ülkelerden olduğu gerçeğini yadsımak olacaktır. Ancak yine de Almanya'nın Batı medeniyeti içerisindeki konumunun, ona avantaj sağladığı açıktır. Nü beden geleneğine sahip Batı medeniyetinde nüdist akımın doğmasının normal karşılanabileceğini söylemek gerekir. Cumhuriyet'in ise ne kadar Batılılaşmaya çalışsa da nüdist ortaya çıkarmaması Doğulu düşünce geleneğine sahip olması ile açıklanabilir ki gelinen bu noktada Doğu-Batı dikotomisinin, Doğu toplumlarının modernleşmesindeki önemi yine ortaya çıkmaktadır.

Üçüncü olarak, Batı'da nüdistin ortaya çıkmasına neden olan önemli saiklerden Sosyal Darwinizmin, Cumhuriyet dönemi aydınlarını nüdistme yöneltebilecek yeterli ilgiyi görmediği anlaşılmaktadır. Güçlülerin ayakta kalacağı mantığıyla sağlık ve spora yönelik çeşitli politikalar uygulanmış olsa da, bu politikaların Batı'daki gibi radikal hareketlerin ortaya çıkmasına olanak sağlamadığı görülür. Zira bu dönemde öjenik düşünceye varabilen milliyetçilikteki yükseliş iktidarın izin verdiği sınırlar içerisinde kalmış, daha ötesine geçememiştir. Dolayısıyla nüdist gibi toplumsal normlara aykırı görülen bir akımın doğmasını sağlayacak aydınların var olmaması bir yana; iktidarın, desteklediği bio-politikaların bu noktaya varmasına izin vermediği düşünülebilir. Kısacası, Batı'da oldukça etkili olan Sosyal Darwinizm düşüncesinin Cumhuriyet aydınları arasında kısmen etkili olduğu bilinse de, nü beden anlayışına etki ettiğini söylemek doğru olmayacaktır. Nitekim ankete cevap veren aydınlar da nü bedenlerin sağlık ve güç ile ilintisinden bahsetmemektedir. Dolayısıyla Batılı akımları takip etmenin yüzeysel kaldığı; H. Ülken, A. H. Tanpınar, C. Meriç ve N. Berkes'in bahsettiği zihinsel dönüşümün yaşanmadığı anlaşılmaktadır. Zihinsel dönüşüm yaşanmadan da gerçek Batılılaşmanın tecrübe edilmesi mümkün olmayacaktır.

6.Sonuç

Almanya'daki nüdistizm konusuna Türk aydınlarının verdiği cevapların dönemin eğilimi hususunda fikir verdiği söylenebilir. Buna göre erkeklerin soruyu daha çok üşüme, güzellik ve cinsellik odağında cevapladığı müşahade edilmiştir. Çıplak olmayı sadece kadınlar üzerinden düşünen ve örnekleyen Abdülfeyyaz Tefik, Reşat Nuri, Aka Gündüz ve Hüseyin Cahit, konunun ardındaki Batılı düşünceyi ya bilmemekte ya da bilmez gibi görünmeyi tercih etmektedirler. Nüdistizm akımına, modernizm ve insanın bu modernleşmeye tepkisi bağlamında bakabilen tek kişinin Zekeriya Bey olduğunu söylemek gerekir ki onun da cevabı pek açıklayıcı değildir. Vücudun güneş ışığına olan ihtiyacı, alternatif tıp ve şehirlerdeki sağlıksız yaşam ekseninde nüdistizm karşı mantıklı karşı-argümanlar sunmak yerine, Aka Gündüz'ün kadın ayağı ve Cemal Nadi'nin kadının makyaj çantası üzerinden konuyu açıklamaya çalışması zihinlerdeki kadın algısını göstermesi bakımından da manidardır. Kadını süsünden başka bir şey düşünmeyen bir nesne olarak görme eğilimi, toplumu yönlendirecek olan aydınların düşünsel durumunu ortaya koyar. Ankete katılan kadınların da yapılan bu olumsuz "şaka"ları görmezden gelmeleri, dönemin öncü kadınlarının kendi konumlarını nasıl algıladığı hakkında da ipucu vermektedir.

"Nah taban kaçmak", "halîç pavuryası", "dere çağanozu", "mezbağa manzarası", "aykırı merak", "bir iptila", "delilik" gibi negatif ifadelerle ortaya konan nüdistizm, Türk aydınlarının Avrupa modernizminin felsefesini öğrenmeden ele aldıkları görülmektedir. Bu sonuç, Ahmet Hamdi Tanpınar, Şerif Mardin, Atilla İlhan, Niyazi Berkes gibi düşünürlerin tespitleriyle aynı doğrultudadır. Zira adı geçen düşünürlere göre Cumhuriyet aydınları modernleşmeyi sadece şekil açısından taklit etmekte, bu şeklin ardındaki düşünceyi benimsememektedirler. Dolayısıyla, nüdistizm gibi radikal bir akımı anlamalarını beklemek beyhude olabilir. Avrupa'da bu akımın yükselmesine neden olan arka planı incelemek yerine, basit ve alaycı

cevaplar vermeyi tercih etmişlerdir. Nüdzizmin felsefesini tartışmak yerine, konuyu cinselliğe ve güzelliğe indirgemeleri, konuya yönelik ilgisizliklerini göstermektedir.

Bu bağlamda, Avrupa'yı modernleşmeye götüren aşamalardan geçmeyen Türk aydınlarının, Batı'daki akımları anlamlandırmada güçlük çektiği söylenebilir. Vahşi bir endüstrileşme yaşamamış, doğadan uzak kalmamış bir toplumun üyeleri olarak, güneş ışınları ile yapılan tedaviler, doğa yürüyüşleri, bronzlaşma, sıcak bölgelerde tatil gibi birçok alanı kapsayan nüdist hareketi, çıplaklık ve cinselliğe indirgemelerini yadırgamamak gerekebilir. Ancak dönemin aydınları olarak, topluma yön veren, onu bilgilendiren ve her zaman göz önünde olan bu insanların; Batılı modernleşmenin içeriği ve sonuçları konusunda daha fazla bilgi sahibi olması gerekmektedir. Anket sorusuna otuz aydından sadece on beşinin cevap vermesi ve diğerlerinin söyleyecek sözlerinin olmaması da ayrıca üzerinde düşünülmesi gereken bir durumdur. Bundan başka, verilen cevapların dinsel içerik barındırmaması, *günah* düşüncesinden söz edilmemesi; dönemin aydınlarındaki sekülerleşmenin derecesini de gösterir niteliktedir. Ancak, sekülerleşmelerine rağmen yine de nü bedenleri onaylamayan Doğulu anlayış içerisinde kalarak, muhafazakar bir modernlik anlayışı ortaya çıkarmışlardır.

Aydınların rasyonel düşünceye sahip olması gerektiğine inanan Berkes'in görüş açısından değerlendirildiğinde, Türk aydınlarının nüdzizm akımına rasyonel perspektiften bakmadığı görülür. Bu durumda Berkes'in tanımına uyan bir Türk aydınının var olduğunu -en azından ankete cevap verenler açısından- söylemek güçtür. Yine Cemil Meriç'in tanımında yer alan "zamanının irfanını" bilen, dünyadaki akımları takip eden bir aydın profili de ortada yoktur. Tanpınar'ın söylemine uygun olarak kişisel özgürlükleri genişletme kaygısında olmayan, bir grup şekilci "aydın"ın varlığı söz konusudur. Avrupa'nın "hürriyet" düşüncesini benimsemeyerek, seçici bir "hürriyet" anlayışını tercih eden Türk aydınlarının Ülken'in deyimiyle "yüzüstü bir Batılılaşma"ya öncülük ettikleri söylenebilir. Dolayısıyla kendilerini Türk modernleşmesinin öncüsü olarak gören bu aydın kesimin, aslında gerçek modernleşmeyi engelleyici bir işlev gördükleri anlaşılmaktadır. Türk aydınlarının seçici bir modernizmi tercih etmeleri, muhafazakâr bir modernlik anlayışına sahip olduklarını göstermektedir. Konuya İslami öğreti açısından bakmasalar da zihinsel olarak hala geleneksel anlayışa bağlı oldukları, modernizmi ya da Batılılaşmayı tam anlamıyla içselleştiremedikleri anlaşılmaktadır. Bu durum da onların muhafazakâr modern bir imaj çizmelerine neden olur.

Finansman/ Grant Support

Yazar(lar) bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.
The author(s) declared that this study has received no financial support.

Çıkar Çatışması/ Conflict of Interest

Yazar(lar) çıkar çatışması bildirmemiştir.
The authors have no conflict of interest to declare.

Açık Erişim Lisansı/ Open Access License

Bu makale, Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY NC) ile lisanslanmıştır.
This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY NC).

Kaynaklar

- Açan, V. (2003). *Görsel Kültürün Oluşumunda Çıplaklık*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akın, Y. (2018). *Gürbüz ve Yavuz Eolatlar, Erken Cumhuriyet'te Beden Terbiyesi ve Spor*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Aksakal, H. (2017). *Türk Muhafazakârlığı*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Alemdaroğlu, A. (2002). Öjeni düşüncesi. *Modern Türkiyede Siyasi Düşünce: Milliyetçilik* içinde, Edt. Tanıl Bora ve Murat Gültekingil, İstanbul: İletişim, s: 414-426.

- Antmen, A. (2007). Geleneksel ve Modern, Mahrem ve Namahrem: Halil Paşa'nın 'Uzanan Kadın'ı ve Örtülü Çıplaklık. *Sanat Tarihi Yıllığı*, 19, s: 1-14 .
- Aras, E. (2019). Modern Bireyin Tereddütleri: "Çıplaklık" Düşüncesi ve "Bir Tereddüdün Romanı". *İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 76, s: 7-22.
- Artun, A. (2021). *Modernizm Kavramı ve Türkiye'de Modernist Sanat'ın Doğuşu*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Atay, H. (2007). Söylem Analizi Kavramının Yapıları ve İşlem Akışı. *Nitel araştırma: Neden, Nasıl, Niçin İçinde* (169-180). (Ed. A. Yüksel., B. Mil., Y. Bilim), Ankara: Detay Yayıncılık.
- Ayaydın, A. (2016). *Çağdaş Sanat Akımları*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Aydemir, U. (2010). *Cenap Şahabettin'in Seyahat Mektuplarında Oryantalist Etkiler*. Yüksek Lisans Tezi. Bilkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Azman, A. (1994). *Türk Basınında Siyasi Bir Gazeteci: Hüseyin Cahit Yalçın*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Becer, E. (2016). *Modern Sanat ve Yeni Tipografi*. Ankara: Dost yayınları.
- Belge, M. (2012). *Militarist Modernleşme: Almanya, Japonya ve Türkiye*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Berkes, N. (1997). *Berkes, Niyazi, İki Yüz Yıldır Neden Bocalıyoruz*. İstanbul: Yenigün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık.
- Berkes, N. (2013). *Türkiye'de Çağdaşlaşma*. İstanbul: YKY Yayınları.
- Berkes, N. (2017). *Felsefe ve Toplum Bilimi Yazıları*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Berkes, N. (2019). *Türk Düşününde Batı Sorunu*. İstanbul: YKY Yayınları.
- Berman, M. (1999). *All That is Solid Melts Into Air*. New York: Penguin Books.
- Biçer, K. (2006). *Modernizm ve Endüstriyel Devrim Işığında Çağdaş Tasarımın Temeli*. Yüksek Lisans Tezi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Boyne, R. (2009). *Foucault ve Derrida Aklın Öteki Yüzü*. Ankara: Bilge-Su Yayıncılık.
- Bozdoğan, S. (2001). *Modernizm ve Ulus İnşası: Erken Cumhuriyet Türkiye'sinde Mimari Kültür*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Burt, R. (1998). *Alien Bodies: Representations of Modernity, 'Race' and Nation in Early Modern Dance*. London: Routledge.
- Butler, R. ve H.Parr (1999). *Mind and Body Spaces: Geographies of Illness, Impairment and Disability*. London: Routledge.
- Bryder, L. (1992). 'Wonderlands of Buttercup, Clover and Daises': Tuberculosis and The Open-Air School Movement in Britain, 1907-1939. *The Name of the Child: Health and Welfare 1880-1940*, s. 72-95. (Ed. R.Cooter Ed.). London: Routledge.
- Cebe, R. (2014). Fütürizm'in Müziğe Etkileri ve Yeni Çalgılar. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 13 (49), s. 312-323.
- Childs, D. J. (2001). *Modernism and Eugenics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Çalışkan, V. ve Özbey, E. (2016). "Darülfünun'dan Mezun İlk Kadın Coğrafyacı: Şükûfe Nihal (1897-1973)". *Türk Coğrafya Dergisi*, 67, s. 61-66.
- Demirok, G. (2017). *Architecture, Revolution and Temporality: The Soviet Avant-garde and The Politics of Modernism*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Doğan, A. (2003). *Sosyal Darwinizm ve Osmanlılar Üzerindeki Etkileri*. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Duman, B. (2018). Resimden Tiyatroya Doğu Sanatı ve Batı Sanatı Arasındaki Farklılığı Toplumlara Gerçekliğe Bakışı Üzerinden Okumak. *Uluslararası Disiplinlerarası ve Kültürlerarası Sanat*, 3 (6), s. 11-31.
- Duyan, Y. (2018). Bedia Muvahhit: Bir Cumhuriyet Yıldızı. *16 th International Symposium in the Millenium*, s. 699-704.
- Erbasan, Y. (1992). Atatürk ve spor . *Beden Eğitimi ve Spor Araştırmaları Dergisi*, 3 (9), s. 20-21.
- Feenberg, A. (2005). *Heidegger and Marcuse: The Catastrophe and Redemption of History*. London: Routledge.
- Foucault, M. (2002). *Toplumun Savunmak Gerekir*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Gambetti, Z. (2009). İktidarın Dönüşen Çehresi: Neoliberalizm, Şiddet ve Kurumsal Siyasetin Tasfiyesi. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 40.
- Geri, S. ve Sarıyar, C. (2021). Spor Tarihinde Öncü Bir İsim: Selim Sırrı Tarcan'ın Kadın Gazetesindeki Yazıları. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 15 (1) , s. 141-153
- Gompertz, W. (2019). *Pardon Neye Bakmıştınız?*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Gökmen, M. (1989). *Başlangıçtan 1950'ye Kadar Türk Sinema Tarihi ve Eski İstanbul Sinemaları*. İstanbul: Denetim Ajans Basımevi.
- Göle, N. (2004). Batı Dışı Modernlik: Kavram Üzerine. *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce*. (Uygur Kocabaşoğlu, Ed.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Hau, M. (2003). *The Cult of Health and Beauty in Germany: A Social History, 1890-1930*. University of Chicago Press.
- Hughes, D. (2004). Just A Breath of Fresh Air in An Industrial Landscape? The Preston Open Air School in 1926: A School Medical Service Insight. *Social History of Medicine*, 17(3), s. 443-461.
- İlhan, A. (2015). *Hangi Edebiyat*. İstanbul: İş Bankası Yayınları.
- İpşiroğlu, N. ve İpşiroğlu, M. (2017a). *Sanatta Devrim*. İstanbul: Hayalperest
- İpşiroğlu, N. ve İpşiroğlu, M. (2017b). *Oluşum Süreci İçinde Sanatın Tarihi*. İstanbul: Hayalperest.
- Kantoğlu, F. (1982). *Çağdaş Dizayn Mimarlık*. Mimarlar Odası Yayını.
- Kara, S. (2021). *Muhafif Bir Gazeteci ve Yazar Olarak Zekeriya Sertel*. Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Karpat, K. (2009). *Osmanlıdan Günümüze Elitler ve Din*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Kaya, E. (2015). Erken Cumhuriyet Dönemi Ulus İnşa Sürecinde İrk ve İrkçilik (1923-1938). *Akademik Hassasiyetler Dergisi*, 2 (3), s. 21-65
- Kaya, Ş. (2019). *Halit Ziya Uşaklıgil ve Peyami Safa romanlarını Türkiye modernleşmesi bağlamında karşılaştırmalı düşünmek* . Yüksek Lisans Tezi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kayserilioğlu, K. (2017). *Erken Modern Çağ ve Avangard Sanatta Akılcılık Eleştirileri*. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Keskin, C. (2014). I. Dünya Savaşı ve Sonrası Türkiye'de Kültür Sanat Ortamı ve Türk Resmi. *Akademik Bakış*, 7 (14), s. 263-181.
- Kinross, R. (1997). *Modern Typography: An Essay in Critical History*. Princeton: Architectural Press.
- Koç, A. (2018). Michel Foucault'nun "Biyopolitika" Kavramının Teorik Çerçevesi. *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 2 (2), s. 193-218.

- Köksal, D. (2019). Cumhuriyet İdeolojisi ve Estetik Modernizm: Baltacıoğlu, Yeni Zamanlar ve Bauhaus. *Bauhaus: Modernleşmenin Tasarımı*, 241-253. (Ali Artun ve Esra Aliçavuşoğlu Ed.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Körlü, A. (2015). *Avrupa İrkçiliği ve Beden Politikaları*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Krüger, A. (1991). There Goes This Art of Manliness: Naturism and Racial Hygiene in Germany. *Journal of Sport History*, 18 (1), s. 135-158.
- Ladd-Taylor, M. (1995). *Mother-Work: Women, Child Welfare, and the State, 1890-1930*. Illionis: University of Illionis Press.
- Lemke, T. (2013). *Biyopolitika*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Lupton, D. (1995). *The Imperative of Health*. London: Sage Publications.
- Mardin, Ş. (2013). *Türk Modernleşmesi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Meriç, C. (2014a). *Jurnal 1*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Meriç, C. (2014b). *Mağaradakiler*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Meriç, C. (2014c). *Bu Ülke*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Morris, N.J. (2009). Naked in Nature: Naturism, Nature and The Senses in Early 20th Century Britain. *Cultural Geographies*, 16(3), s. 283-308.
- Mutlu, M. (2021). Bahriyeli Ressam Ali Sami Boyar'ın Hayatı ve Faaliyetleri (1880-1967). *Selçuk Türkiyat*, 52, s. 283-308.
- Nesipoğlu, G. (2018). Olgusal Bir Yapı Olarak Sağlık Politikaları: 1920-1960 Yılları Arası Cumhuriyet Döneminin Tarihsel İzleği. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 21(1), s. 165-177
- Oktay, A. (1987). *Türkiye'de Toplumcu Gerçekçiliđin Kaynakları*. Ankara: BFS Yayınları.
- Oktay, M. (2008). *Aka Gündüz'ün Hayatı, Sanatı ve Eserleri*. Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Park, R. (1990). Health, Exercise, and the Biomedical Impulse, 1870-1914. *Research Quarterly for Exercise and Sport*. 61, s. 126-140.
- Pfister, G. (1990). Physicians as Experts of Female Physical Culture. *Journal of Sport History*, s. 183-98.
- Pile, S. (1996). *The body and the city: Psychoanalysis, Space and Subjectivity*. London: Routledge.
- Ross, Chad (2005). *Naked Germany: Health, Race and the Nation*. Bloomsbury Academic.
- Satıcı, E. (2011). 2. *Dünya Savaşında Türk siyasi karikatürü: Cemal Nadir Güler (1902-1947) Karikatürlerinin İncelenmesi*. Koç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sazyek, H. (2020). *Bir Osmanlı Kızının Almanya Günlüğü-Şaziye Berin'in Heidelberg Hatıratı*. Ankara: Çolpan Günlük.
- Sevinç, C. (2009). Erken Cumhuriyet Dönemi (1923-1938) Türk Romanında Siyasi, Sosyal ve Ahlaki Bir Sorunsan Olarak Yozlaşma. *The Journal of Academic Social Science Studies International Journal of Social Science*, 2(1), s. 25-54.
- Scheid, K. (2021). Looking at Nudes: A Study of A Space of Imagination. (Ed., R. Lewis ve Y. Taan), *Fashioning the Modern Middle East: Gender, Body, and Nation*, s. 113-133, Routledge.
- Simmel, G. (1997). The Metropolis and Mental Life. *Simmel on Culture*. (D.Frisby ve M.Featherstone Ed.). London, Sage.
- Şen, E. ve Gürpınar, F. (2019). Türk Resim Sanatında Kadın İmgesi. *Ulakbilge*, 42, s. 875-891.

- Şenel, A. (1984). *İrk ve İrkçilik Düşüncesini*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Şepitçi, T. (2019). *Cumhuriyet Döneminde Gündelik Hayat: Yaz Mevsimleri (1928-1938)*. Yüksek Lisans Yeterlik Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Şimşek, S. (2010). *1928-1938 Yılları Arasında Türk Resminde Modernizm Arayışları*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tanpınar, A. H. (2006). *Yaşadığım Gibi*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Tanpınar, A. H. (2011). *On Dokuzuncu Asır Türk Edebiyatı*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Tanır, E. D. ve C. Aslan (2019). Birinci Heyet-i İlmiye ve Çalışma Esasları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 52 (1), s. 251-276.
- Temizsu, M. (2020). *Mahmut Yesari: Hayatı, Sanatı ve Eserleri*. Ankara: İksad Yayınevi.
- Timur, T. (2017). *Marks-Engels ve Osmanlı Toplumunu*. İstanbul: Yordam Yayınları.
- Toepfer, K. E. (1997). *Empire of Ecstasy: Nudity and Movement in German Body Culture, 1910-1935*. California: University of California Press.
- Turner, D. A. (1972). The Open-air School Movement in Sheffield. *History of Education* 1(1), s. 58-80.
- Turhan, M. (2015). *Garplılaşmanın Neresindeyiz?*. İstanbul: Altınordu Yayınevi.
- Tunaya, T.Z. (1995). *Türkiye’de Siyasi Partiler: 1859-1952*. İstanbul: Arba Yayınları.
- Türedi, H. (2018). *Erken Cumhuriyet Dönemi Siyasal Kültürü: Damga Teorisi ve Eğitim Eksenli Bir İnceleme*. Doktora Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Türedi, H. (2019). *Osmanlı’nın Damgalı Çocukları*. İstanbul: Cinius Yayınları.
- Türedi, H. (2021). Erken Cumhuriyet Dönemi Kadın Modernleşmesinde Basının Rolü: Şark Bülbülü ve Ses Kraliçesi Yarışmaları (1931). (Selçuk İpek ve Cüneyt Kılıç, Ed.). *Sosyal Bilimlerde Güncel Araştırmalar*, s. 339-348, Bursa: Ekin Yayınları.
- Türkislamoğlu, E. (2019). *Türkiye’nin Batılılaşma Sürecine İlişkin Olarak Niyazi Berkes ile Cemiş Meriç’in Yaklaşımlarının Karşılaştırılması*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ülken, H. Z. (2019). *Türkiye’de Çağdaş Düşünce Tarihi*. İstanbul: İş Bankası Yayınları.
- Ünalın, D. (2016). *Milli Mücadele Dönemi yazarlarından Halide Edip Adıvar, Reşat Nuri Güntekin ve Yakup Kadri Karaosmanoğlu’nun romanlarının popüler kültür içerik özellikleri bağlamında incelenmesi*. Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Vigarello, G. (2013). *Güzelliğin Tarihi*. Ankara: Dost Kitabevi.
- Wendling, P. (1989). *Health, Race and German Politics Between National Unification and Nazism, 1870-1945*. New York-USA: Cambridge University Press.
- Williams, J. A. (2007). *Turning to Nature in Germany: Hiking, Nudism, and Conservation, 1900-1940*. Stanford University Press.
- Yavuz, H., (2009). “Modernleşme: Parça mı Bütün mü, Batılılaşma: Simge mi Kavram mı?”. *Modern Türkiye’de Siyasal Düşünce*, 3, s. 212-218, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yıldız, A. (2013). *Ne Mutlu Türk’üm Diyebilene/Türk Ulusal Kimliğinin Etno-seküler Sınırları (1919-1938)*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Zürcher, E.J. (2009). Kemalist Düşüncenin Osmanlı Kaynakları. *Modern Türkiyede Siyasal Düşünce: Kemalizm içinde*, Edt.Tanıl Bora ve Murat Gültekingil, İletişim Yayınları, İstanbul, s. 44-56.